

Skibelund og dets Mindesmærker.

Ved Georgia la Cour Pedersen.

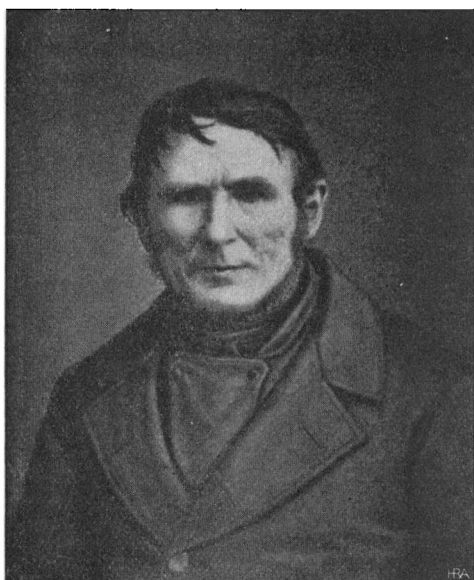
NAAR man fra Skibelund-Bankens Top ser ud over den nærmeste Omegn, er der intet, der flygtig set fortæller om, hvorfra Navnet stammer. — Kun enkelte smaa glimtende Stænk lidt i Syd viser os Kongeaaens Løb, der her saa vel som en Mils Vej mod Vest og neppe saa langt mod Øst danner Grænsen mellem Nørre- og Sønderjylland.

Lægger man derimod Mærke til den Række af Kæmpehøje, der findes paa begge Sider af Kongeaa-Dalen, opdager man enkelte Strandplanter paa den sandede Jordbund og ind under Bakkekammen endogsaa sine Steder Musling- eller Østersskaller mellem Sandet, og det er da i hvert Fald en rimelig Gætning, at her i gamle Dage har været saa stort et Vand, at Skibe har kunnet færdes forbi en frodig Egelund paa det Sted, hvor »Egepurren« nu staar som et »Storskovs Minde«.

Endnu kan Navnet »Foldingbro Fjord« lyde i Gammelmands-Tale, og mer end rimeligt er det at tro, at der har strakt sig en Fjord ind fra Vesterhavet, gennem Kongeaa-Dalen forbi Foldingbro helt hen til Skodborghus.

I Begyndelsen af forrige Aarhundrede laa Egnen her omkring som én stor Lynghede. Jorderne hørte dels

under Skodborghus, dels under Askov; men lidt efter lidt blev de solgte til nøjsomme Nybyggere, som bosatte sig her og opdyrkede Heden. Nu finder man kun Spor af Lyng ganske faa Steder ved Vejkanter og mellem Granplantningen. Men at denne blev begyndt for godt 30 Aar siden, har sin særegne historiske Aarsag. —

Peter Larsen Skræppenborg.

Da Sønderjylland i 1864 blev skilt fra Danmark, blev Rødding Højskoles Virksomhed standset, og dens tidligere Lærere, *L. Schrøder*, *H. Nutzhorn* og *Rasmus Fenger*, bosatte sig i Askov og begyndte den afbrudte Højskolegerning der.

De stod i nært Venskabsforhold til mange Sønderjyder, og

de vilde gerne saa tit som muligt fremdeles kunne mødes med dem og ved Sang og Tale styrke det fælles Haab om Danmarkens Bevarelse og Sejr. — Siden 1865 er der hver Sommer i Skibelund Krat holdt flere større og mindre, dels folkelige dels kirkelige Møder, som har vundet stor Tilslutning fra begge Sider af Grænsen.

Blandt de Mænd, som med Glæde deltog i disse Møder,

var *Peter Larsen Skræppenborg* fra Dons. Fra sin Ungdom af havde han været med i den alvorlige fynske Vækkelse, som i Tyverne og Trediverne bredte sig i videre Kredse. Livlig, varmhjertet og virksom som han var, blev han en af dens mest betydelige Lægprædikanter og har mangen Gang maattet bøde haardt for sin frimodige Bekendelse.

Efter den Tids Love maatte danske Lægmænd nemlig ikke samles om Salmesang og aandelig Tale, uden at Sognets Præst var til Stede, og naar de alligevel kom sammen til gudelige Forsamlinger, blev de tit forfulgte med Stenkast og straffede med Bøder eller Fængsel.

I disse trange Tider fandt de uventet en tro og udmærket Forsvarer i Grundtvigs Ven, den lærde og begavede Dr. *Jakob Kristian Lindberg*, der har gjort sig fortjent af den danske Menighed ved sin Oversættelse af Bibelen. — Han udgav i Trediverne et Blad, »Nordisk Kirketidende« og slog deri til Lyd mod den Uretfærdighed, at danske Folk maatte samles frit om Kortspil og Svir, men ikke om Brorsons Salmebog og Luthers Prædikener.

Sikkert har hans velskrevne Indlæg i denne Sag haft stor Betydning og vakt Opmærksomheden herfor, saa Lovene i sin Tid blev ændret og Forsamlingsfriheden sikret.

Samtidig vandt han Forsamlings-Folkenes og særlig Peter Larsens trofaste Venskab og Taknemlighed. Aldrig glemte han Lindbergs kampdygtige, ridderlige Forsvar, og da han i Sommeren 1869 en Gang kom til at læse et Stykke i »Fædrelandet« af Pastor Johannes Clausen om det smukke og ønskelige i at rejse Mindestene for fortjente Landsmænd paa deres Fødesteder, var han straks rede til at ville have en saadan rejst i Ribe for Jakob Kristian Lindberg.

Peter Larsen var altid hurtig i Udførelsen af sine Planer. Da han havde talt med en Del af sine nærmeste Venner og fundet Tilslutning hos dem, rejste han straks

Jakob Kristian Lindberg.

til København, valgte og købte Stenen og fik efter Grundtvigs Raad Indskriften indhugget i den. Paa den forreste Side, mod Syd, staar:

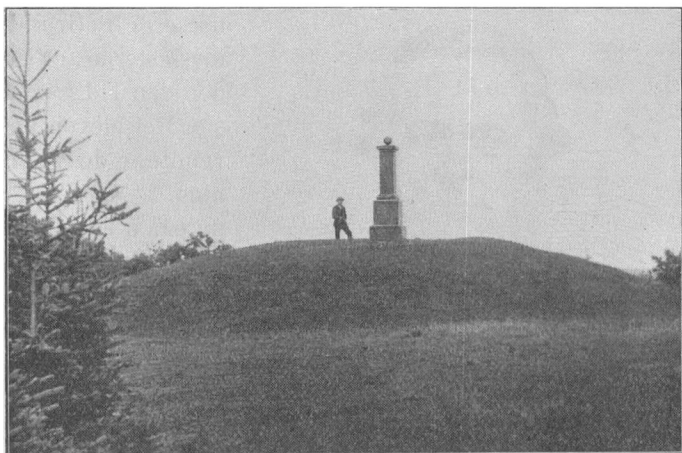
»Rejst af danske Bønder
til Minde om
Jakob Kristian Lindberg,
Guds og Folkets Mand.«

Paa den vestre Side staar:

»Født i Ribe den 8. Januar 1797«

og paa den østre:

»Død i Lille Lyngby den 10. December 1857«.

Mindestenen for Jakob Kristian Lindberg.

Stenen blev sendt med en Skipper til Kolding, og da Peter Larsen derefter forespurgte sig hos Ribe Byraad om en passende Plads til den, opstod der forskellige Vanskeligheder med Hensyn til dens Anbringelse i Ribe, og han talte derfor med Schrøder i Askov, om den ikke kunde komme til at staa paa Kæmpehøjen i Skibelund Krat.

For at dette kunde ske, blev der hurtig dannet et Aktieselskab af Peter Larsens Venner fra begge Sider

af Grænsen. 20 Tdr. Land, dels af Krattet dels af Marken syd for dette, blev købt, og først i November 1869 blev Stenen afsløret i Overværelse af Lindbergs Børn og mange Venner.

Grundtvigs Sang »Vi saa en vældig Stridsmand« blev første Gang sunget ved denne Lejlighed. —

Skibelund-Foreningen, som Aktieselskabet kaldte sig, bestemte nu, at dens Ejendom skulde beplantes og for-

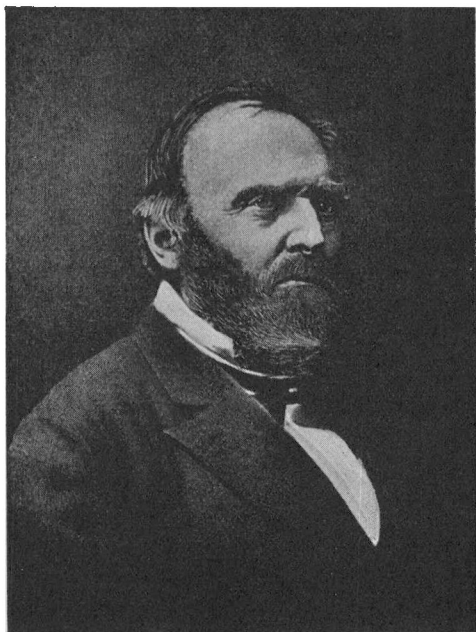
Klavs Dall.

skønnes. — Indtægterne fra Grundlovsfesterne er siden den Tid for en stor Del bleven anvendte i den Retning. Marken er nu paa 5 Tdr. Land nær kulegravet og tilplantet mest med Graner, og i selve Egekrattet har Granerne nu ogsaa de fleste Steder afløst de smaa vantrevne Egebuske, saa kun

de større Egetræer mod Øst har faaet Lov at blive staaende.

Virksomme og paa Træplantning kyndige Mænd som *Hans Jokum Lavridsen* i Vejen og *Klavs Dall* i Københoved tog sig i de første Aar særligt af Sagen. Den sidste skyldes det især, at den lille kratbevoksede Lavning øst for Lindbergs Høj blev ryddet og indrettet til den amfiteatraliske Festplads, hvor hver Sommer Hundreder, undertiden Tusinder af Mennesker samles til Grundlovsfester og andre folkelige eller kirkelige Møder.

Paa flere Maader viste denne trofaste, stilfærdige sønderjydske Bonde, Klavs Dall, sin Omhu og Glæde over disse Møder og Sagens Fremgang i det hele. Da han døde et halvt Aar før Peter Larsen i Dons, savnedes de begge hver paa sin Maade i Kredsen, og det faldt meget

Hans Andersen Krüger.

naturligt, at deres Mindestene blev de første af de Bavtastene, der nu krandser Festpladsen.

Stenene blev hentede i Københoved og afslørede i Sommeren 1875. Paa den ene staar:

»PETER LARSEN AF DONS,
f. 8. Oktober 1802, d. 6. Januar 1873.«

paa den anden:

KLAVS DALL AF KJØBENHOVED

f. 27. April 1814, d. 28. Juni 1872.«

I September 1882 blev Mindestenen rejst for *Hans Andersen Krüger*. — En større Kreds af Venner og Landsmænd fra begge Sider af Grænsen tog Del heri,

Mindestenen for Hans Andersen Krüger.

og en Mindesang, særlig om hans første politiske Fremtræden i Rendsborg: »Det dønner i Rendsborg Stændersal«, blev afsunget ved Festen, som blev afholdt den 21. September samtidig med Mindestenens Afsløring.

Paa Stenens Forside, som vender ned mod Festpladsen, er indsat en Medaillon med hans Billede, og nedenunder:

HANS A. KRÜGER

FRA BEVTOFT

F. 6. APRIL 1816. - D. 27. AUGUST 1881.

Paa den modsatte Side, mod Øst:

»De danske Sønderjyders Tillidsmand og kaarne Talsmand«.

Paa den nordlige Side mindes hans Ord i Rendsborg i Marts 1848:

»De Herrer glemmer, at der er et dansk og dansksindet Sønderjylland.«

Endelig findes paa Sydsiden hans bekendte Valgsprog gennem hele hans Rigsdagstid:

»Vi ere Danske, ville vedblive at være Danske!
Berlin 1867 til 81.«

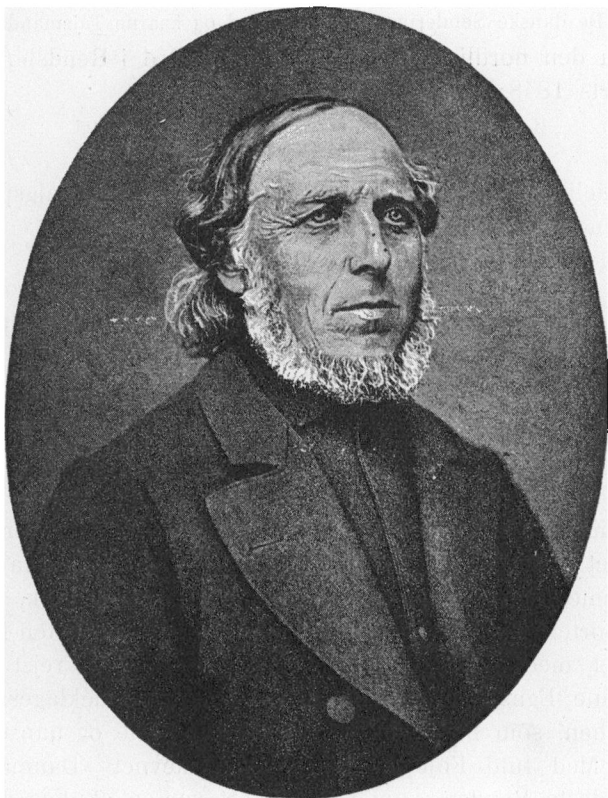
I faa Ord finder vi altsaa her hele hans politiske Levnedsløb gengivet. —

Ti Aar efter døde den nørrejydske, bekendte og begavede Rigsdagsmand, *Niels Jokum Termansen* fra Gammelby, født den 15. Marts 1824, død den 9. Maj 1892. Han havde i mange Aar været en paaskønnet og udmærket Taler ved Festerne her i Skibelund, var en agtet og afholdt Mand over alt — ikke mindst paa sin Hjemegn — og en Pryd og Hæder for det Folk, han tilhørte. Rimeligt var det derfor, at hans Mindesten blev føjet med ind i den Kreds af Stene, som er rejst for denne Egns Mærkesmænd. Det maa kun beklages, at Stenen, som bærer hans Navn, er for lille og uanselig. — Med fuld Føje er han bleven nævnet »Danmarks lærdeste Bonde«, som han sikkert var en af dets mest trofaste Sønner.

Samtidig med Termansen levede Præsten *Hans Sveistrup*.

Som ung Mand fik han Lykke til at vække en Kreds af Sønderjyder, mens han stod som Sognepræst i Rød-

ding og Skrave. Da han senere et Par Aar efter Krigen 64 nægtede at aflægge Ed til den prøjsiske Regering, blev han afskediget som Præst, men vedblev at staa

Nials Jokum Termansen.

som fri Ordfører i samme Menighedskreds, der endnu som Frimenighed i Rødding ærer og elsker hans Minde. — De sidste 23 Aar af sit Liv (han døde i Aaret 1893) var han Sognepræst i Vejen og Læborg. — Også han

mindes med Tak som Taler ved Skibelund-Festerne, hvor han gennem mange Aar mødtes med Venner fra den søndre Side. Dem tilegnede han sin Prædiken-Samling »Trøst i Trængsel«, og altid laa deres Sag ham varmt og levende paa Sinde.

Han var i sin Tid en Ven og trofast Støtte af den danske Højskole, som blev rejst i Rødding 1844. — Da dens Jubilæum 50 Aar efter blev højtideligholdt, i Askov og Skibelund, var det med god Grund, at den Sten, som bærer hans Navn og Billede, fik sin Plads paa det kendte Sted. — Han er født 1815.

Samme Dag afsløredes Nabo-Mindestenen for Sønderjyden *Hans Didrik Kloppenborg* af Københoved, født 1802, død 1882.

Præsten Hans Sveistrup.

Den store anseelige Gaard dér, som nu ejes af hans Dattersøn og Navner, er i Halvtredserne bygget af ham. Som den rager op mellem de øvrige Bøndergaarde, stod han gennem mange Aar som sin Egns mest iøjnefaldende Skikkelse. Uforsagt, selvhjulpen og kæmpestor, mindede han om den gamle Sagas Helte: Ejnar Tambeskælver, Thorgny Lagmand og andre. — Altid var han den første,

naar det danske Sindelag skulde vises, repræsentativ og selvskreven i enhver Sendefærd færdedes han »med lige Værdighed i Borg og Hytte«.

Frederik den 7. havde i sin Tid hædret ham med

Hans Didrik Kloppenborg.

Danebrogskorset. — Sammen med sin Ven H. A. Krüger havde han under den første slesvigske Krig vist den danske Hær mange Tjenester, og skulde en Sag fremmes, tog han fat med alle de Midler, der stod til hans Raadighed. Da Sveistrup og senere hans Ven og Efter-

mand, Cornelius Appel, stod som Ordførere i de fri Menighedskredse i Rødding og Skrave Sogne, aabnede han sin store og smukke Sal for dem og deres Tilhørere og udviste herved gennem mange Aar en stor og ualmindeelig Gæstfrihed.

Det lille af Kampesten opførte og med Danebrogs-Farver smykkede Hus, »*Frihed*», lige ved Kongeaaens nordlige Bred, er i 1870 opført af ham og har ogsaa sin særegne lille Historie at fortælle. —

Under Krigen, som den Sommer førtes mellem Frankrig og Prøjsen, voksede Haabet uvilkaarligt hos alle Danske baade nord og syd for Grænsen om, at Tiden nu nærmede sig, som vilde nøde Prøjsen til at slippe sit Bytte fra 1864.

Kendeligt var det ogsaa, at Sejrherrerne følte sig usikre og frygtede, at Førerne mellem den danske Befolkning skulde opagitere en Stemning, der maaske kunde blive farlig for Prøjserne, hvis Krigslykken forlod dem i denne nye Kamp.

H. A. Krüger, Sigfred Ley og fire eller fem andre betydelige danske Mænd fra Sønderjyllands Vestkyst blev derfor arresterede og førte fra deres Hjem langt ned i Prøjsen til en lille Fæstning, Løtzen, nær ved den russiske Grændse, hvor de i mange Uger levede som Statsfanger.

C. Appel i Rødding og Kloppenborg i Københoved frygtede ikke uden Grund, at Turen maaske ogsaa kunde komme til dem.

Appel rejste derfor til Danmark og opholdt sig der det meste af Sommeren, men Kloppenborg, som vanskelig kunde være ret længe hjemme fra, lod sig opføre et lille Hus paa en Jordlod, han tidligere havde købt lige nord for Kongeaaen. Der havde han alt længe

haft en Aalegaard, og der havde han en privat Vej og Bro over Aaen.

Her tilbragte han en Del af Tiden den Sommer og kunde let trække sig tilbage dertil, om nogen skulde komme ham for nær med en Arrestordre. — Men alt som Sommeren gik, og Prøjsernes Sejre blev kendt Verden over, blev Stemningen alt andet end overmodig hos de danske Sønderjyder, saa Prøjserne fandt sig ikke foranledigede til at uskadeliggøre og sikre sig flere af Folkeførerne.

Kloppenborg fik Lov at færdes paa sin vante Vis. — Han fik Huset nord for Aaen malet med røde og hvide Farver, fik rejst en rød- og hvidmalet Flagstang og glædede sig ved saa tit som muligt herovre at kunne hejse Danebrog uden for det Hus, over hvis Dør Indskriften »*Frihed*« sammen med Kloppenborgs og hans Kones Navne endnu fortæller om de Tidens Begivenheder.

Samme Aar skete det, at en fangen fransk Officer brød ud af sit Fangenskab og flygtede nord paa igennem Sønderjylland for paa den Maade at komme bort fra det prøjsiske Regimente. Han døjede naturligvis mange Ængstelser og Farer, maatte den meste Tid skjule sig om Dagen og færdes om Natten for ikke at blive greben.

Omsider mærkede han med Glæde, at Sproget, der lød omkring ham, blev et andet, at de røde og hvide Farver mer og mer blev almindelige paa Huse og Gaarde, og haabede derfor snart at naa Grænsen.

Alligevel faldt Vejen ham lang og besværlig. Fremmed, forkommen og udaset, som han var, kastede han sig til sidst udmattet ned paa Marken lige syd for Kongeaaen opgivende Haabet om at kunne naa Grænsen uden at blive anholdt. — Fra en lille Brink, hvor han mod-

løs og forknyt havde sat sig, saa han Aaløbet ganske tæt ved sig saa vel som en Bro over mod det lille pyntelige Hus. Hurtigt fik han igen Mod, og da han kort efter stod foran Huset og saa Indskriften over Døren, som ikke var »tydsk«, mens Ordet »Frihed« mindede ham om »Freiheit«, hvis Betydning han kendte og skattede, bankede han dristigt paa og fandt god Modtagelse og Hjælp hos Kloppenborgs Folk, som boede der.

Herfra blev han kort efter ledsaget til Skodborghus Kro, hvor en nærboende Kontrollør blev tilkaldt, som kunde tale fransk med ham og forstaa hans Meddelelser. — Der blev sendt Bud til Askov Højskole, og dens Lærere og Elever kom snart efter der ned for at hilse paa ham og ønske ham velkommen til den Frihed, han saa længe havde søgt, og som Huset »*Frihed*« først havde varslet ham.

Da han snart efter var kommen til Kræfter, drog han over København hjem til Frankrig.

Men endnu fremdeles, og især mens gamle Kloppenborg levede, blev de danske Mærkedage hædrede og ihukommede med Flagning paa »*Frihed*«s Grund.

I Sommeren 1893 købte Skibelund-Foreningen 10 Td. Land ind til sin Ejendom og Bakkedraget mod Øst blev snart efter tilplantet.

Oberst Dalgas besøgte den Sommer Skibelund, gav gode Raad med Hensyn til Plantning og Udluftning og talte samme Dag ved et Møde i Krattet om Hedeselskabets Virksomhed og Plantesagen i det hele, som han jo særligt satte Pris paa.

Stedet her tiltalte ham, og han færdedes med stor Interesse omkring i Plantningen og gav sit Bifald til Kende ved flere Forslag om Udsigts-Pladser, Veje og Spadseregange, der snart efter blev anlagte.

Siden den Tid har en af de smukkeste Pladser i Krattet baaret hans Navn, skønt intet synligt Mindesmærke om ham er knyttet dertil.

Snart voksede de smaa Graner og Løvtræer mod Øst godt til, og den granklædte Bakkekam udmærker sig nu særligt fremfor den tidligere tilplantede Del ved sine fri og vide Udsigter især ud over Sønderjylland.

Mindestenen for Magnus den Godes Sejr paa Lyrskov Hede Mikkelsdag 1043 har særligt forskønnet denne Del af Plantningen og fører Tanken tilbage til den Tid, da denne sejrrige Kamp stod mellem Nordens Folk og deres sydlige Naboer.

Fra en helt anden Side end nogen af de tidligere Mindestene er dette Kunstværk blevet føjet med ind i Skibelunds Mindekrans.

Da Begivenheden, som her er mindet om, ligger saa langt tilbage i Tiden, og Giveren, som har skænket Pladsen her denne Mindesten, opholder sig saa langt borte herfra, vil det maaske være paa sin Plads at fortælle lidt baade om Magnus den Gode og den Mand, som har haft Lyst og Evne til at oplive og forherlige hans Minde.

Det er vor berømte Landsmand, Digteren, Statsraad Thor Lange, som i mange Aar har opholdt sig i Moskva, der her skal nævnes som Giveren af dette sjældne Mindesmærke.

Skønt han fra sin Ungdom af har levet langt borte fra sit Fædreland, er hans Kærlighed til det usvækket, og hans danske Sympatier har flere Gange givet sig til Kende — blandt andet derved, at han har ladet rejse flere Mindesmærker her hjemme for historiske Begivenheder eller Enkeltmænd som for Valdemar den Stores Sejr paa Gratehede — for Bent Kongebroder — Thomas Kingo o. fl.

Tabet af Sønderjylland var en Hjertesorg for ham som for alle Danske, og Sønderjydernes trange Stilling under det fremmede Herredømme ligger ham varmt og

Mindestenen for Magnus den Gode.

levende paa Sinde. Maaske netop derfor havde han nu faaet Lyst til at rejse et Minde for Sejren paa Lyrskov Hede tæt ved Byen Slesvig, men da de prøjsiske Myn-

digheder ikke vilde tillade, at Mindestenen blev rejst paa selve Pladsen, skulde den staa saa nær Grænsen som muligt, og Skibelund blev da valgt som det naturligste og mest passende Sted.

Kunstneren Niels Skovgaard fik Arbejdet overdraget og valgte da at fremstille Kong Magnus selv i Spidsen for sin Hær, som han i Snorres Norges Krønike er fremstillet i følgende Vers af en af den Tids Skjalde:

»Brynjeløs i Vaabenbrag
 Hordekongen stævned,
 Og for Øksens Tordenslag
 Blege Isser revned!
 Hellebarden førte han
 Stolt i Hænder baade,
 Bad for Lykke og for Land
 Himmelkongen raade!«

Endvidere:

»Kong Magnus var da selv for sand
 Sin Kæmpefylkings Spidse.
 Sin Hungers bedste Banemand
 Ham kaldte Ravn tilvisse.
 Thi hvor man ham i Aande saa,
 Der milevidt paa Heden laa
 Og Venderne i Dyngel!«

Kampestenen, som Kunstværket skulde fremstilles i, er bleven hentet $1\frac{1}{2}$ Mil herfra paa Drostrup Hede. Den blev, før Arbejdet begyndte, stillet paa Pladsen og fastmuret der. Den er omtrent $6\frac{1}{2}$ Fod høj med en flad Side vendt mod Nord, for nedden omtrent $3\frac{1}{2}$ Fod bred.

Mod Syd mødes begge Stenens Sider, saa Magnus-Skikkelsen der kunde fremstilles som »sin Kæmpe-Fylkings Spidse.« Man ser ham brynjeløs med begge Hænder løftende sin Økse (Helle) til et vældigt Slag. Bag ved ham paa begge Sider ses hans brynjeklædte Kæmper.

Kongebanneret vajer over hans Hoved, og Ravnene flokkes om det ventede Bytte.

Endvidere ser vi *Glød*, Hellig Olavs Klokke i Nidaros, som betegner os »Klokkeklangen paa Lyrskov Hede«, der, som senere skal fortælles, før Slaget opildnede og styrkede Magnus' og hans Mænds Tro paa Sejren mod den langt overvældende Fjendehær.

Hele Magnus den Godes Historie træder os nær og giver os Lyst til gennem Snorre og Sakse at lære ham nærmere at kende.

Vi ser med Glæde deraf, med hvor stor en Kærlighed han blev modtaget af det norske Folk, da han som 15-aarig Ungersvend faa Aar efter sin Faders Død paa Stiklestad blev hentet hjem fra Garderige; hører hvordan hans Faders gamle trofaste Ven og Skjald, Sighvat, hilser ham velkommen med de Ord:

Hil Dig, Konning, alt som en Mand
Hjem Du drager med Mod i Bringel
Favn ham kærligt, mit Fædreland,
Favn ham liden og stor paa Tinge,

og mærker, at hans Ord fandt Genklang hos Nordmændene, saa de med Glæde fulgte Hellig Olavs Søn i hans mange sejrrige Kampe og gav ham Tilnavnet »den Gode«. Da han efter Aftale med den danske Kong Hardeknud efter dennes Død med Rette blev Danmarks Konge, var det vel næppe med hele Folkets fulde Bifald, at den norske Konge fik Riget frem for den danske Svend Æstridsen, og ikke uden Grund berømmer Sakse Danskerne, som trods deres Ønsker i anden Retning holdt det givne Ord.

Men da Magnus, efter at Svend har gjort Oprør, kommer herved for at tugte ham og samtidig hører

om Sønderjydernes Nød ved Venderhærens Overfald, og altsaa har Valget mellem at gaa mod sin egen personlige Fjende og sit Folks Fjender, da vender han sig straks mod disse for at forsvare sit Folk.

Han lod da Svend redde sig ved Flugten og drog selv mod Syd, til han paa Lyrskov Hede mødte Fjendehæren og laa Natten før Slaget i urolige og ængstelige Tanker. Da blev han henimod Morgen styrket af Drømmesyntet, hvori hans Fader opmuntrer ham til at gaa trøstigt frem mod Hedningehæren og føjer til: »Naar Du hører min Lur klinge, skal Du begynde Kampen og vinde Sejr.«

Troen paa Hellig Olavs Lur blev ikke beskæmmet. Magnus vandt en glimrende Sejr over Venderne, og Sakse slutter Fortællingen herom med de Ord: »Da kaldte ogsaa Danskerne ham den Gode.«

Paa Bagsiden af Stenen staar Thor Langes stemningsfulde Vers:

Magnus, tvende Rigers Pryd,
Unde Gud Din Kongesjæl
At se Nordens Grænsepæl
Atter rykket frem mod Syd.«

Under neden staar: »Rejst af Thor Lange 1898«, og gemt imellem et Par af Kæmpeskikkelserne paa den østlige Side findes Kunstnerens Navnetræk: N. K. S.

Da Mindestenen Aarsdagen for Slaget ved Lyrskov den 29. September blev afsløret, kappedes flere danske Mænd med Skjaldene fra Magnus-Tiden om i Tale og Sang at fremhæve hans Betydning.

Flere sjælden smukke Lejlighedsdigte blev afsungne, hvori Sønderjydernes Stilling dengang som nu særligt er ihukommet. Som Eksempel dette lille Vers til Tonen *Høje Nord*:

•Modersmaalet•

»Stærke Sten mer end Ord
Skal Du til vort Hjerte tale
Om de sønderjydske Dale,
Hvor de danske Minder gror.
Og staar Landet stedt i Vaade,
Mind om Magnus og hans Mænd.
Gud tør raade, saa vi fange Sejr igen.

Hidtil har Magnus-Stenen staaet som Egnens største Pryd; men den 27. Juli i denne Sommer (1903) er den endvidere bleven beriget med et nyt Kunstværk.

Mindesmærket for Modersmaalet af Kunstneren *Niels Hansen Jakobsen* fra Vejen blev nemlig den Dag afsløret.

Stenen er en Gave til Skibelund fra Bankdirektør, Konferensraad *A. Heide* i København. Den er udført i bornholmsk Granit, omtrent 10 Fod høj, og forestiller en ung smuk Kvindeskikkelse, som velsignende og opmuntrende lægger sine Hænder paa »Digteren *Edvard Lembcke*«s (f. $\frac{15}{6}$ 1815, d. $\frac{22}{3}$ 1897) og »Historikeren *A. D. Jørgensen*«s (f. $\frac{11}{6}$ 1840, d. $\frac{5}{10}$ 1897) Hoveder.

Man kommer uvilkaarlig til at tænke paa Lembckes bekendte Sang om Modersmaalet, hvori det bliver sammenlignet med »en højbaaren Jomfru, en ædel Kongebrud«, og om hvem det tilføjes, »hun er saa ung, og saa yndig ser hun ud«.

Sjældnen har vist en Kunstner med større Held fremstillet en Digters malende Beskrivelse, end det her er lykkedes at fremstille Kongebruden.

Til de mindste Enkeltheder med Slør og Krone er hendes Ynde fremstillet, og som hendes vemodige og dog lyse, langtrækkende Blik synes at overskue det danske Sønderjylland, hvis Digter og Historiker hun særlig paa-skønner og velsigner, er det som en Selvfølge, at vi maa sande det samme Digts Ord, der er indhugget paa Stenen: »Hun lægger os paa Læben hvert godt og kraftigt Ord«.

Skønt der heller ikke ved Afsløringen den 27. Juli savnedes kønne Lejlighedsdigte, vil det dog snarest blive før nævnte Sang til Modersmaalets Pris af Lembcke, som Tilhørerne ved at betragte Kunstværket næsten uvilkaarligt maa istemme.

Om dette — som om Magnus-Stenen — har Kunstnerne sat flere Sten til Siddepladser i den Afstand, hvorfra de, helst en sollys Dag, ønsker deres Værker sete.

— I de 34 Aar, som nu snart er gaaet, siden Skibelund-Foreningen blev stiftet, er dens Bestræbelser for at forskønne Pladsen lykkedes over Forventning.

Egnens Folk besøger nu jævnlgt om Sommeren Skibelund. — Foruden ved de store Fester ser man tit Turister eller større Selskaber fra Landets øvrige Egne flokkes her, ikke alene for at oplives ved Plantningens frodige Vækst paa den fattige Jordbund, men ogsaa for at se Mindestenene og især for at beundre og glædes ved Konge- og Dronningestenen, som hver paa sin Vis taler sit stille, men manende Sprog til alle Danske, der har sit Fædreland og Modersmaal kært.

Sikkert vil i Særdeleshed Egnens bosiddende Folk mer og mer føle sig taknemlige mod de danske Rigmænd, der har givet Landsbyfolk Lejlighed til i deres hjemlige Egn at faa et Møde med Kunstens Størværker, som sjældent eller aldrig bliver dem til Del. — Thor Langes som Aksel Heides Navne bør i Forbindelse med N. Skovgaards og Hansen Jakobsens derfor fremdeles nævnes med Tak paa »Skibelund Hede«.

Siden det før saa ensomme Sted nu ser saa mange Sommergæster, er det med god Grund, at det lille Hus, som fra første Færd har ligget paa Foreningens Ejendom, i de senere Aar er blevet istandsat og udvidet, saa

der hver Sommer fra 1. April til 1. Oktober kan holdes Restauration.

En anden Bygning, som ogsaa ligger paa Foreningens Grund, er Skibelund Efterskole. Den blev først bygget 1874 som et lille 6 Fags Hus syd for Krattet, hvor i der dengang blev Børneskole dels for Egnens Børn, dels og især for sønderjydske Børn, som bedst paa den Maade kunde faa Del i dansk Undervisning.

Skibelund Efterskole.

Trods den Ulempe, at selv nærboende Børn ikke maatte gaa over Grænsen til Skole, men skulde opholde sig der som Kostgængere, fandt Skolen ret god Tilslutning, og Bygningerne blev derfor i de følgende Aar gentagne Gange udvidede.

Men da de præjysiske Myndigheder 1884 forbød sønderjydske Forældre at sende deres Børn over Grænsen i den skolepligtige Alder, og disse, efter at have ført og tabt en aarelang Proces herom, maatte tage deres Børn hjem og lade dem søge den præjysiske Statsskole, blev Skibelund Friskoles Eksistens haardt truet. —

Aaret efter begyndte den derfor sin Gerning som Efterskole. I 1897 blev dens Bygninger fremdeles udvidede — for en stor Del ved Skibelund-Foreningens velvillige Hjælp. —

Den samler nu hver Sommer en lille Flok Piger og om Vinteren en større Flok Drengene i Alderen fra 14 til 17 Aar.

Eleverne er mest fra Sønderjylland, og de søger her saa vidt muligt at indhente lidt af, hvad der for den sønderjydske Ungdoms Vedkommende bliver saa helt forsømt i Barnealderen. Dansk, Læsning, Skrivning og Historie er derfor Hovedfagene; men der undervises tillige i Geografi, Naturfag, Regning, Tegning, Gymnastik, Sløjd og Husflid, som for Pigerne Vedkommende i Haandarbejde af forskellig Slags.

Samtidig bliver der fremdeles holdt Friskole for nogle nørrejydske Børn.
